

adviesrapport

Natuurtoets herinrichting It Hegewiersterfjild - fase 2

Beoordeling in het kader van natuurbeleid en -wetgeving

Opdrachtgever

Vereniging Natuurmonumenten

Status

Definitief

Colofon

Titel

Natuurtoets herinrichting It Hegewiersterfjild - fase 2

Subtitel

Beoordeling in het kader van natuurbeleid en -wetgeving

Projectcode	Datum	Status
19-116	17 september 2019	Definitief

Auteur(s)

[REDACTED]

Modellering & GIS

[REDACTED]

Tweede lezer

[REDACTED]

Opdrachtgever

Vereniging Natuurmonumenten

©Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Apperloo, R. (2019). Natuurtoets herinrichting It Hegewiersterfjild - fase 2. Beoordeling in het kader van natuurbeleid en -wetgeving. Concpetrapport 19-116. Ecogroen bv Zwolle.

Inhoud

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding en doelstelling	4
1.2	Situatie en voorgenomen ontwikkelingen	4
2.	Kader en methode	6
2.1	Juridisch kader	6
2.2	Onderzoeksmethode	8
3.	Gebiedsbescherming	9
3.1	Natura 2000-gebied Waddenzee	9
3.2	Stikstofdepositie	11
3.3	Nederlands Natuurnetwerk (NNN)	11
4.	Soortbescherming	14
4.1	Flora	14
4.2	Zoogdieren	14
4.3	Broedvogels	16
4.4	Amfibieën	17
4.5	Overige soortgroepen	17
	Geraadpleegde bronnen	18

Bijlagen

- Bijlage 1 - Inrichtingskaarten
- Bijlage 2 - Instandhoudingsdoelen Waddenzee
- Bijlage 3 - Uitgangspunten AERIUS

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Natuurmonumenten heeft het voornemen om een natuurontwikkelingsproject uit te voeren op vier percelen in het natuurgebied It Hegewiersterfjild. Grote delen van It Hegewiersterfjild zijn in de afgelopen vijftien jaar heringericht. Ten behoeve van een project - buiten de scope van dit natuurontwikkelingsproject - waar de Afsluitdijk wordt versterkt is er een toename in de vraag naar klei ontstaan. Hierdoor is het natuurontwikkelingsproject nu in een stroomversnelling gekomen.

Voor één van de percelen is het noodzakelijk om een bestemmingsplanwijzigingsprocedure, ontgrondings- en omgevingsvergunningprocedure te doorlopen. Omdat uitvoering van het project / bestemmingsplan negatieve gevolgen kan hebben voor beschermde natuurwaarden, dient het initiatief getoetst te worden aan de Wet natuurbescherming.

Voorliggende natuurtoets is bedoeld om inzicht te krijgen in mogelijke effecten die op kunnen treden tijdens de herinrichting op de onder de Wet natuurbescherming beschermde natuurwaarden. Aan de hand van de resultaten van het onderzoek beoordelen we of de herinrichting negatieve effecten heeft op beschermde soorten en gebieden en hoe hiermee dient te worden omgegaan in het kader van de Wet natuurbescherming en het provinciale beleid ten aanzien van het Natuurnetwerk Nederland.

1.2 Situatie en voorgenomen ontwikkelingen

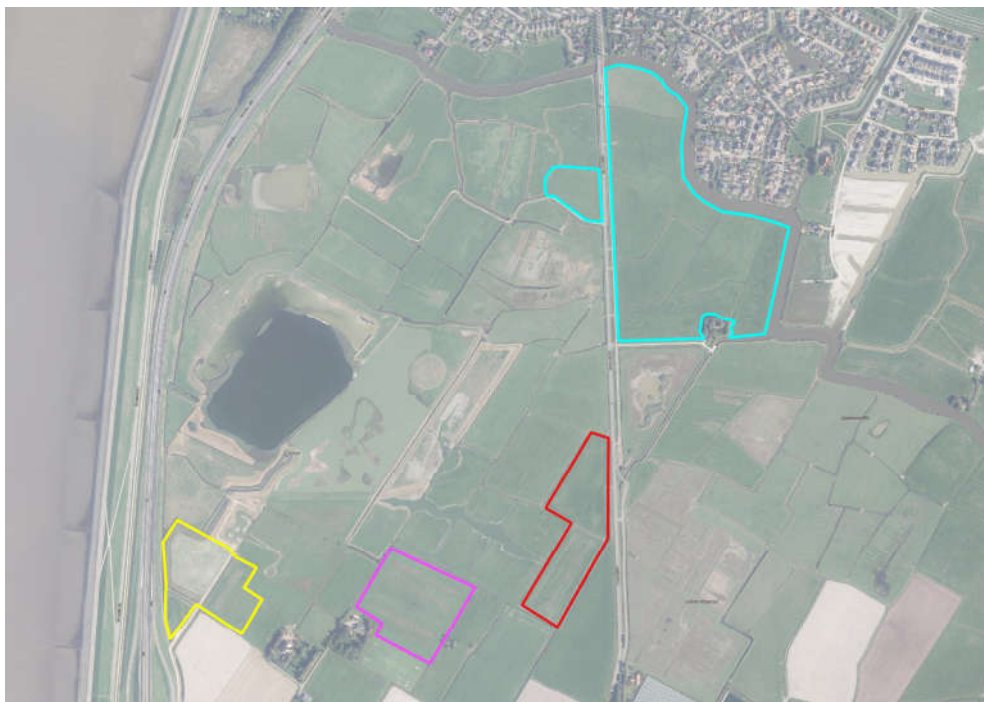
Huidige situatie

Het huidige plangebied bestaat uit vier graslandpercelen. De percelen liggen direct ten zuiden van de bebouwde kom van Harlingen (zie figuur 1.1). De percelen zijn onderdeel van het natuurgebied It Hegewiersterfjild. Alle percelen hebben een open karakter. Uitsluitend aan de randen van percelen 2 en 3 staat enige begroeiing. Binnen de percelen ontbreekt het verder aan bebouwing.

Perceel 1, 2 en 4 bestaan uit grasland en worden doorkruist en begrensd door watergangen. Op enkele locaties zijn dammen in de watergangen aanwezig. Voor perceel 2 geldt dat deze langs de noord- en oostzijde begrensd wordt door een dunne strook (1 a 2 meter) riet in de zuidelijke oeverzone van de Bolswardervaart.

Perceel 3 is grotendeels ingericht met akkerbouw (mais). Het deel waarop mais wordt verbouwd is omsloten door een dijkje. Het overige deel van het perceel bestaat uit grasland en wordt doorkruist

en begrensd door watergangen. De watergangen in het plangebied worden jaarlijks geschoond. Oevers zijn kort gemaaid en de vegetatie bestaat voornamelijk uit gras. Daarnaast ontbreekt het in de watergangen aan een rijke en gevarieerde (onderwater)vegetatie.

Figuur 1.1 Ligging plangebied. **Rood:** perceel 1. **Blauw:** perceel 2. **Geel:** perceel 3. **Paars:** perceel 4.

Voorgenomen ontwikkelingen

Natuurmonumenten heeft het voornemen om alle vier percelen te herinrichten als broedgebied voor weidevogels, rust- en foerageergebied voor wadvogels en foerageer- en rustgebied voor kleinere trekvogels. De beoogde uitgangssituatie is vergelijkbaar met de plas-dras inrichting die reeds aanwezig is rondom de grote plas in It Hegewiersterfjild.

Ten behoeve van de herinrichting wordt circa 100.000 m³ klei afgegraven. Ten behoeve van de graafwerkzaamheden worden 2-3 graafmachines en enkele dumpers ingezet. De klei wordt tijdelijk opgeslagen in een depot buiten het plangebied. De exacte locatie van het depot is nog niet bekend. Met die reden wordt het depot in een separate natuurtoets getoetst en valt daarmee buiten de scope van deze toetsing. Vanuit het depot wordt de vrijgekomen klei afgevoerd naar de Afsluitdijk waar de klei wordt gebruikt voor het project: Versterking van de Afsluitdijk. Tenslotte wordt een greppelpatroon aangelegd waarvoor de bestaande sloten en greppels vergraven worden. Hierdoor ontstaan flauwe oevers (zie kaart 1 t/m 4 in bijlage 1).

Planning

Het natuurontwikkelingsproject wordt uitgevoerd in de periode 1 september 2019 tot 1 februari 2020. Werkzaamheden worden in een tijdsbestek van circa 2 maanden uitgevoerd en worden gefaseerd in de ruimte uitgevoerd. Zodoende is de daadwerkelijke uitvoeringsperiode per perceel korter dan 2 maanden. Verder wordt er uitsluitend overdag gewerkt tussen een uur na zonsopkomst en een uur voor zonsondergang.

2. Kader en methode

2.1 Juridisch kader

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Staatsblad 2016) regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. Dit rapport gaat in op de onderdelen soortbescherming en gebiedsbescherming. Voor de volledige wettekst van de Wet natuurbescherming wordt verwezen naar: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/>. In kader 1 is een samenvatting van de relevante wetteksten opgenomen.

Kader 1 Wet natuurbescherming

Natura 2000 (hoofdstuk 2)

Hoofdstuk 2 regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bestaande uit Habitatrichtlijngebieden (HR) en Vogelrichtlijngebieden (VR). Per Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd voor de bescherming van natuurlijke habitats, habitats van soorten en leefgebieden van vogels. Artikelen 2.1 tot en met 2.11 van de Wet regelen de bescherming van (de doelen voor) Natura 2000-gebieden. Artikel 2.7 verplicht om vooraf te beoordelen of plannen, projecten en activiteiten in of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de voor deze gebieden geformuleerde doelen. Een belangrijk aandachtspunt is stikstof. Daarvoor is het Programma Aanpak Stikstof (PAS) ontwikkeld. Als uit de beoordeling blijkt dat geen effecten optreden dan kan een plan worden vastgesteld of is een vergunning voor een project of handeling niet nodig. Zijn (significant) negatieve effecten niet uit te sluiten dan is een nadere beoordeling nodig. Artikel 2.8 bevat de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan voor het vaststellen van een plan of het verlenen van een vergunning. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of handeling plaatsvindt, soms is dat het rijk.

Soorten (hoofdstuk 3)

Hoofdstuk 3 regelt de bescherming van soorten. De bescherming van soorten is verdeeld over de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10. Het betreft de bescherming van:

- Vogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), in de praktijk vaak onderverdeeld in:
 - Vogels met jaarrond beschermde nesten, zoals huismus, gierzwaluw en buizerd.
 - Overige vogels, waarvan nesten alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd (periode van nestbouw, ei-leg, broeden en voeren van de jongen op het nest).
- Soorten (exclusief vogels) van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I), zoals bedoeld in artikel 3.5.
- Andere soorten (artikel 3.10), onderverdeeld in:
 - Soorten waarvoor geen vrijstelling geldt.
 - Soorten waarvoor -op basis van de betreffende provinciale verordening- vrijstelling van de verbodsbepalingen geldt.

Indien effecten niet zijn uit te sluiten moet -voorafgaand aan het vaststellen van een plan- zijn beoordeeld of er uitzicht is op het verkrijgen van een ontheffing. Als er aantoonbaar uitzicht is op het verkrijgen van een ontheffing dan kan het plan worden vastgesteld. Als bij ruimtelijke ingrepen verbodsbepalingen worden overtreden dan is het nood-

zakelijk om een ontheffing aan te vragen bij het bevoegd gezag, tenzij gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of activiteit plaatsvindt, soms is dat het rijk. Voor het verkrijgen van een ontheffing moet zijn beschreven hoe de initiatiefnemer er voor zorgt dat schade aan beschermde soorten tot een minimum beperkt blijft, welke mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn, dat alternatieven ontbreken en aan welk wettelijke belang wordt voldaan.

Zorgplicht (artikel 1.11)

De Wet eist van iedereen zorgplicht voor de natuur. Zorgplicht is altijd van kracht, ook ten aanzien van niet beschermde natuur. Artikel 1.11 schrijft voor dat niemand moedwillig natuurgebieden of in het wild levende dieren of planten of hun directe leefomgeving mag verstoren, schaden of doden. Dit kan door het achterwege laten van een handeling of door het treffen van maatregelen ter voorkoming van schade of -als zelfs dat niet kan- de ontstane schade zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Een voorbeeld van voorzorg is het werken in de minst kwetsbare periode van soorten.

Toetsingskader bestemmingsplannen

De volgens de Wnb beschermde waarden dienen op twee manieren te worden betrokken bij vaststelling en wijziging van een bestemmingsplan (Kaajan, 2018):

1. De uitvoerbaarheidstoets die volgt uit de Wet ruimtelijke ordening.
Met deze toets wordt de vraag *of de beschermingsregimes uit de Wnb de uitvoerbaarheid van het plan in de weg staat* beantwoord. Vrij vertaald wordt bepaald of er uitzicht is op het verkrijgen van een Wnb-vergunning of -ontheffing voor het project dat voortvloeit uit het bestemmingsplan.
2. Wet natuurbescherming-toets, zoals vastgelegd in artikel 2.7 lid 1 Wnb & artikel 2.8 lid Wnb e.v. Kortweg:
Voorafgaand aan vaststelling van het bestemmingsplan moet worden nagegaan of (uitvoering van) het plan kan leiden tot mogelijk significant negatieve effecten op een Natura 2000-gebied. Volgens vaste jurisprudentie bestaat deze toets uit een vergelijking tussen de feitelijke, planologisch legale situatie en de maximale plansituatie.

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

De bescherming van het Nationaal natuurnetwerk (NNN) is vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en uitgewerkt in provinciale verordeningen en bestemmingsplannen. De bescherming van het NNN staat geheel los van de Wet natuurbescherming.

In het Barro staat dat bij provinciale verordening gebieden moeten worden aangewezen die het Natuurnetwerk Nederland vormen. De ligging van die gebieden wordt geometrisch vastgelegd. Bij provinciale verordening worden in het belang van de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, regels gesteld omtrent de inhoud van bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen het NNN, waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan, geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN niet toegestaan is. Regels voor beoordeling van effecten op het NNN zijn vastgelegd in provinciale verordeningen.

2.2 Onderzoeksmethode

Literatuuronderzoek

Om een beeld te krijgen van aanwezige kwalificerende waarden en beschermde soorten in het plan-gebied zijn beschikbare bronnen geraadpleegd (o.a. NDFF 2019). Voor een volledig overzicht verwijzen we naar de Geraadpleegde bronnen achterin dit rapport.

Veldbezoek

De verzamelde informatie uit het literatuuronderzoek vormt de basis voor het veldbezoek. Op 20 maart 2019 is veldonderzoek uitgevoerd. Het veldbezoek is door één ecoloog van Ecogroen uitgevoerd.

De veldgegevens zijn verzameld op basis van zicht en geluid. Gedurende het veldbezoek is aandacht besteed aan beschermde soorten binnen de Wet natuurbescherming. Speciale aandacht ging uit naar het in kaart brengen van geschikte leefgebieden van waterspitsmuis en grote modderkruiper. Verder is in kaart gebracht of (mogelijke) nesten van jaarrond beschermde broedvogels aanwezig zijn in bomen. Relevante waarnemingen en resultaten van het veldbezoek zijn direct in het veld gedigitaliseerd zodat de exacte locaties (x en y coördinaten) zijn vastgelegd.

Analyse en effectbeoordeling

Op basis van het uitgevoerde literatuuronderzoek en het veldbezoek is beoordeeld welke beschermde waarden (mogelijk) aanwezig zijn. Vervolgens is op basis van het voornemen bepaald welke effecten kunnen optreden op beschermde soorten. Indien sprake is van (mogelijke) negatieve effecten is advies gegeven over te nemen vervolgstappen. Voor het onderdeel gebiedsbescherming is een Voortoets uitgevoerd. Hierin is beoordeeld of negatieve effecten op de beschermde natuurwaarden – de zogenoemde instandhoudingsdoelen – van Natura 2000-gebieden zijn te verwachten, en zo ja, of deze significant kunnen zijn. Voor de regels ten aanzien van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is voor het voornemen bepaald welk provinciaal toetsingskader geldt en of er effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden optreden.

3. Gebiedsbescherming

3.1 Natura 2000-gebied Waddenzee

Het plangebied ligt op 175 meter afstand van Natura 2000-gebied Waddenzee en is onderdeel van het natuurgebied It Hegewiersterfjild. Tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied liggen de provinciale weg (N31) en de zeedijk. Het Natura 2000-gebied Waddenzee is aangewezen voor 15 habitattypen, 9 habitatsoorten, 13 broedvogels en 39 niet-broedvogelsoorten (zie ook bijlage 2).

Op basis van de beoogde werkzaamheden, ligging van het plangebied en aanwezige kwalificerende natuurwaarden in en rondom het plangebied treden uitsluitend effecten als gevolg van verstoring (geluid en beweging) op. Daarnaast wordt het onderdeel stikstof in paragraaf 3.2 apart behandeld.

Habitattypen en habitatsoorten

De dichtstbijzijnde kwalificerende natuurwaarde ligt op >175 meter ten westen van het plangebied en betreft het habitatype H1140a Slik- en zandplaten (getijdengebied). Gezien de afstand tot kwalificerende natuurwaarden, de tussenliggende infrastructuur (provinciale weg en zeedijk) en de beoogde ingrepen worden negatieve verstoringseffecten op instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en habitatsoorten op voorhand uitgesloten.

Broedvogels

Het plangebied heeft geen functie voor broedvogels van Natura 2000-gebied Waddenzee. Wel heeft het natuurgebied It Hegewiersterfjild een functie als broedplaats voor de kwalificerende broedvogel visdief. Nabij de Grote plas in It Hegewiersterfjild broedt een kolonie visdief. Het betreft slechts <1% van het aantal broedparen van de Nederlandse Waddenzee (Altenburg & Wymenga 2014). Bovendien blijkt uit het onderzoek van Altenburg & Wymenga dat de trend van deze kolonie stabiel/toenemend is.

Werkzaamheden worden uitsluitend buiten het broedseizoen (15 maart – 1 september) opgestart en afgerond (zie paragraaf 1.3 Planning). Omdat er niet wordt gewerkt binnen het broedseizoen van visdief (mei-begin juni) treedt er geen verstoring van de broedplaats op voor de kolonie visdief. Zodoende is er geen sprake van een negatief verstoringseffect op het instandhoudingsdoel voor visdief en andere kwalificerende broedvogels.

Niet-broedvogels

Het natuurgebied It Hegewiersterfjild heeft een beperkte functie als hoogwatervluchtplaats (HVP), slaapplek en foerageergebied voor de kwalificerende niet-broedvogels van Natura 2000-gebied

Waddenzee (o.a. smient, slobbeend, bergeend, rotgans, grauwe gans, aalscholver, fuut, kievit, grutto, tureluur, steenloper en kluut) (RVO 2016). Vooral de grote plas in It Hegewiersterfjild en de percelen direct grenzend aan de grote plas hebben een functie voor de niet-broedvogelsoorten. Het is belangrijk dat eventueel optredende verstoring als gevolg van de werkzaamheden in het plangebied niet leidt tot functieverlies van de grote plas en aangrenzende grond als HVP, rust-/slaapplaats en foerageergebied. De overige gronden in It Hegewiersterfjild en de omliggende agrarische graslanden hebben slechts een zeer beperkte functie als foerageergebied voor de niet-broedvogelsoorten.

Verstoring hoogwatervluchtplaats en foerageergebied

In het beheerplan van Natura 2000-gebied de Waddenzee is een kaart opgenomen met de belangrijkste hoogwatervluchtplaatsen voor de vogels in het waddenzeegebied (RVO 2016). Uit de analyses die ten grondslag hebben gelegen aan deze kaart (Sovon 2009a & b) blijkt dat It Hegewiersterfjild geen belangrijke hoogwatervluchtplaats vormt voor vogels in het waddenzeegebied. Daarmee heeft de hoogwatervluchtplaats in It Hegewiersterfjild slechts een beperkt belang voor de instandhoudingsdoelen van de Waddenzee. Bovendien zijn er alternatieve hoogwatervluchtplaatsen bereikbaar direct ten noorden van Harlingen en het eiland Griend in de Waddenzee. Deze gebieden zijn onderdeel van de belangrijkste hoogwatervluchtplaatsen in de Waddenzee.

Het natuurgebied It Hegewiersterfjild ligt tussen twee drukke wegen. Aan de westzijde bevindt zich de provinciale weg N31 en aan de oostzijde bevindt zich de Kimswerderweg/Harlingerweg. Daarnaast wordt op de aangrenzende agrarische graslandpercelen, waaronder de percelen in het plangebied, landbouw bedreven. Er is gedurende het gehele jaar sprake van menselijke activiteiten in de vorm van beweging en geluid van passerend/werkend verkeer in de directe omgeving van It Hegewiersterfjild. Het voor dit project benodigde werkverkeer beperkt zich tot de aanwezigheid van enkele graafmachines in het plangebied en de verkeersbewegingen van dumpers van en naar het plangebied tot aan de openbare wegen. Eenmaal op de openbare weg gaan de dumpers op in het dagelijkse wegverkeer. Verder is de door deze werkzaamheden optredende verstoring van tijdelijke aard.

Ten aanzien van watervogels geldt over het algemeen een verstoringafstand van 300 meter. Daarnaast geldt ten aanzien van ganzen en zaagbekken een verstoringafstand van 500 meter (Krijgsveld *et al.* 2009). Werkzaamheden worden in een tijdsbestek van 2 - 3 maanden uitgevoerd en worden in de ruimte gefaseerd (per perceel). Doordat werkzaamheden in de ruimte gefaseerd worden is er rondom de Grote plas in It Hegewiersterfjild altijd een deel van de hoogwatervluchtplaats die zich buiten de 500 meter verstoringzone van ganzen en zaagbekken bevindt. Daarnaast blijft er een groter gebied onverstord voor de watervogels met een verstoringafstand van 300 meter.

Gezien de slechts beperkte functie als hoogwatervluchtplaats, de aanwezige uitwijkmogelijkheden ten noorden van Harlingen en het eiland Griend, de reeds aanwezige dagelijkse verstoringbronnen (weg- en landbouwverkeer), de beperkte inzet van werkverkeer, de afstand van de werkzaamheden tot de hoogwatervluchtplaats en foerageergebieden (Grote plas) en de geringe doorlooptijd van de werkzaamheden worden significant negatieve verstoringseffecten op de hoogwatervluchtplaats en het foerageergebied in It Hegewiersterfjild uitgesloten.

Verstoring slaapplaats

De grote plas in It Hegewiersterfjild wordt als slaapplaats gebruikt door o.a. ganzen en wulpen. Verstoring van de slaapplaats is echter niet aan de orde. Er wordt uitsluitend overdag gewerkt tussen een uur na zonsopkomst en een uur voor zonsondergang waardoor negatieve effecten door verstoring op slaapplaatsen van niet-broedvogels worden uitgesloten.

Positieve effecten

Na het volledig afronden van de beoogde herinrichting is het areaal plas-drasgebied aanzienlijk toegenomen. Het natuurgebied It Hegewiersterfjild wordt daarmee aantrekkelijker voor foeragerende en rustende steltlopers, eenden en ganzen. Zodoende kan het plangebied de functie als HVP, rust-/slaapplaats en foerageergebied beter vervullen. Zodoende treedt er als gevolg van de herinrichting een kwantitatieve en kwalitatieve toename op van leefgebieden voor de kwalificerende niet-broedvogels van het Natura 2000-gebied Waddenzee.

Conclusie

Er is geen sprake van een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelen voor alle kwalificerende natuurwaarden van het Natura 2000-gebied Waddenzee. Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn niet aan de orde.

3.2 Stikstofdepositie

Omdat in de Natura 2000-gebied(en) in de wijde omgeving van het plangebied beschermde waarden aanwezig zijn die gevoelig zijn voor stikstof, hebben we een berekening van de stikstofdepositie als gevolg van de uitvoering van het project uitgevoerd. De berekening is uitgevoerd met de nieuwe release van AERIUS (AERIUS 2019) zoals beschikbaar is gekomen op 16 september 2019.

Stikstof heeft een vermestend en verzurend effect waarvoor diverse planten en vegetaties gevoelig zijn. Het rekenmodel AERIUS is ontwikkeld om de te verwachten emissie van stikstof (N) van een project te berekenen. Effecten door stikstofdepositie kunnen bijvoorbeeld ontstaan door machines die op locatie werkzaamheden uitvoeren.

De dichtstbijzijnde - voor stikstof gevoelige – natuurwaarde betreft het habitatype H7140A Overgangs- en trilvenen (trilvenen) in het Natura 2000-gebied IJsselmeer, gelegen op een afstand van meer dan 6 kilometer. De voor dit project gehanteerde uitgangspunten zijn opgenomen in bijlage 3. De resultaten van de berekening zijn los meegeleverd bij deze natuurtoets in de vorm van een GML-bestand.

Uit de berekening blijkt dat de herinrichting van It Hegewiersterfjild geen toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden tot gevolg heeft (0,00 mol/ha/jaar). Vervolgstappen ten aanzien van stikstof zijn in het kader van de Wet natuurbescherming niet aan de orde.

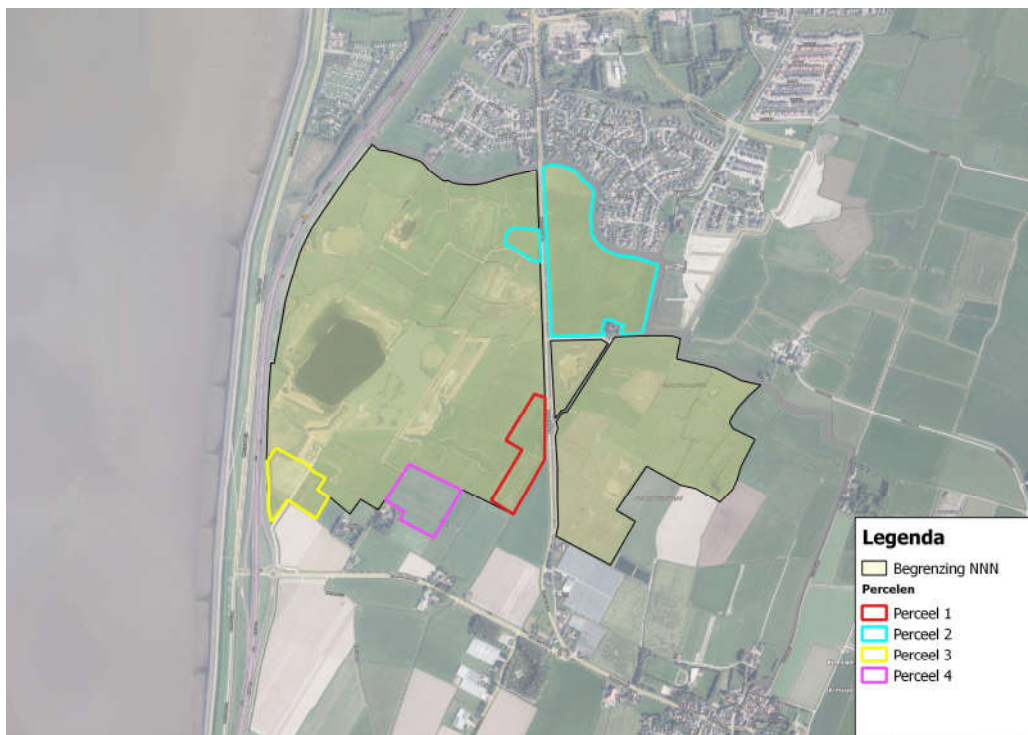
3.3 Nederlands Natuurnetwerk (NNN)

Algemeen

Uit de interactieve kaarten van de provincie Fryslân blijkt dat het plangebied gedeeltelijk onderdeel is van een NNN-gebied. De percelen 1, 2 & 3 zijn gelegen binnen het NNN. Perceel 4 ligt direct grenzend aan het NNN (zie figuur 3.1). Verder geldt voor het gehele plangebied dat het is aangewezen als weidevogelkansgebied.

De percelen 1 & 3 hebben de dubbelbestemming natuur, archeologie 2 en landschap verkaveling. Perceel 2 heeft de dubbelbestemming natuur en archeologie 2. Met het initiatief wordt niet afgevoerd van het vigerende bestemmingsplan van de percelen 1, 2 & 3. Daarom is voor deze percelen geen nadere toetsing aan het Barro aan de orde.

Perceel 4 heeft de dubbelbestemming agrarisch, archeologie 2 en landschap verkaveling. Met het initiatief wordt wel afgeweken van het vigerende bestemmingsplan van perceel 4. Voor dit perceel is een bestemmingsplanprocedure voorzien. Zodoende is voor perceel 4 een nadere toetsing aan het Barro aan de orde. De toetsing is in hieronder verder uitgewerkt.

Figuur 3.1 Overzicht ligging plangebied ten opzichte van het NNN.

Provinciale verordening

In de ruimtelijke verordening van de provincie Fryslân (Provincie Fryslân 2014) is het volgende opgenomen ten aanzien van ruimtelijke plannen aangrenzend aan de NNN:

- Een ruimtelijk plan dat betrekking heeft op gronden nabij de ecologische hoofdstructuur kan nieuwe ontwikkelingen mogelijk maken, mits die niet leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de ecologische hoofdstructuur.

- **Wezenlijke kenmerken en waarden:** aanwezige natuurwaarden en, voor gebieden met een bestemming natuur, tevens potentiële natuurwaarden en de daarvoor vereiste bodem- en watercondities, voor zover deze natuurwaarden en condities in het licht van de internationale biodiversiteitsdoelstellingen relevant zijn, overeenkomstig de natuurbeheertypen zoals vastgelegd op de beheertypenkaart en de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan.

De vastgelegde natuurbeheertypen op de beheertypenkaart (provincie Fryslân 2019) betreffen N13.01 Vochtig weidevogelgrasland (perceel 2), N12.05 Kruiden- of faunarijke akker (perceel 3), N12.02 Kruiden- of faunarijke grasland (perceel 3) en N00.01 Nog om te vormen natuur (perceel 1). Voor perceel 4 is geen natuurbeheertype vastgelegd omdat dit perceel nog geen bestemming natuur heeft.

Het gehele plangebied is onderdeel van het weidevogelkansengebied. In de ruimtelijke verordening van de provincie Fryslân is het volgende opgenomen ten aanzien van ruimtelijke plannen in weidevogelkansgebieden:

- Een ruimtelijk plan voor landelijk gebied dat betrekking heeft op gronden die gelegen zijn in of grenzen aan gebieden die zijn aangewezen als weidevogelkansgebieden, voorziet in een regeling waarmee voldoende openheid en rust van die gebieden wordt gehandhaafd.

Effectbeoordeling

Ten behoeve van de herinrichting wordt er circa 100.000 m³ klei afgegraven en worden de aanwezige watergangen vergraven tot een greppelpatroon. Hierdoor ontstaat een groot areaal aan plas-dras natuur met flauwe oevers. Het gehele plangebied wordt ingericht als plas-dras natuur wat past binnen het natuurbeheertype N13.01 vochtig weidevogelgrasland.

Als gevolg van de herinrichting wordt rust, donkerte, openheid landschap, kwaliteit bodem, water en lucht, robuustheid, aaneengeslotenheid en samenhang van het bestaande NNN niet aangetast.

De waterhuishouding en oppervlakte van het NNN wordt wel aangetast. Door het vergraven en ontgronden ontstaat een groot moerassig plas-dras gebied. De waterhuishouding wordt geoptimaliseerd voor water- en weidevogels door het aanleggen van een greppelpatroon met flauw oevers. Verder wordt het plangebied optimaal ingericht als broedgebied voor weidevogels, rust- en foerageergebied voor wadvogels en foerageer- en rustgebied voor kleinere trekvogels. Na het volledig afronden van de beoogde herinrichting is het areaal plas-drasgebied aanzienlijk toegenomen en wordt perceel 4 toegevoegd aan het bestaande areaal NNN, waardoor het oppervlak toeneemt.

Conclusie

Gezien de aard van de beoogde werkzaamheden en de toekomstige inrichting van het plangebied is er geen sprake van negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN en is er geen sprake van aantasting van de openheid en rust van het weidevogelkansgebied. Het nemen van vervolgstappen is niet aan de orde.

4. Soortbescherming

4.1 Flora

Tijdens het veldbezoek zijn binnen het plangebied geen in de Wet natuurbescherming beschermde plantensoorten aangetroffen. Op basis van de aangetroffen soortsaanstelling, de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens (NDFF 2019) worden in de Wet natuurbescherming beschermde plantensoorten uitgesloten. Het nemen van vervolgstappen ten aanzien van de soortgroep flora is in het kader van de Wet natuurbescherming niet aan de orde.

4.2 Zoogdieren

Vleermuizen

Het leefgebied van de in artikel 3.5 (Wnb) beschermde vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 2). Hieronder zijn deze onderdelen nader beschreven.

Kader 2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen kunnen zich bevinden in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamverblijven / zomerverblijven, baltslocaties / paarverblijven en winterverblijven. Verstoring, beschadiging, vernietiging of het verwijderen van deze verblijfplaatsen is verboden.

Vliegroutes

Voor oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaatsen en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jarenlang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Foerageergebieden

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Wet natuurbescherming echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Verblijfplaatsen

Binnen het plangebied zijn gebouwen afwezig en ontbreken bomen met voor vleermuis geschikte holten en/of spleten. Zodoende is er geen sprake van verblijfplaatsen van vleermuizen binnen de

invloedsfeer van de werkzaamheden. Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde voor verblijfplaatsen van vleermuizen.

Vliegroutes

Binnen het plangebied ontbreekt het aan opgaande lijnvormige elementen die als vliegroute kunnen functioneren. Mogelijk gebruiken soorten als gewone dwergvleermuis en laatvlieger de nabijgelegen bredere Harlingervaart en bebouwing in de bebouwde kom van Harlingen als vliegroute. Deze elementen blijven ongemoeid waardoor er geen sprake is van effecten op vliegroutes van vleermuizen. Effecten op vliegroutes van vleermuizen leiden niet tot het verlaten van verblijfplaatsen. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet Natuurbescherming is niet aan de orde voor vliegroutes van vleermuizen.

Foerageergebieden

Het plangebied bestaat uit weilanden die doorkruist en begrenst worden door diverse (smalle) watergangen (<2 meter). Dit landschapstype wordt door de meeste vleermuissoorten gemeden. Alleen rosse vleermuis en tweekleurige vleermuis foerageren regelmatig in open gebieden. Incidenteel foeragerende dieren kunnen niet worden uitgesloten, maar het plangebied vormt zeker geen essentieel foerageergebied voor dergelijke soorten. Effecten op foerageergebied van vleermuizen leiden niet tot het verlaten van verblijfplaatsen. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet Natuurbescherming is niet aan de orde voor foerageergebied van vleermuizen.

Grondgebonden zoogdieren

Waterspitsmuis

Gedurende het veldbezoek zijn geen exemplaren van waterspitsmuis aangetroffen. Daarnaast zijn er in de ruime omgeving van het plangebied ook geen waarnemingen van de soort bekend (NDFF 2019). Waterspitsmuis komt voor rond zuiver, niet te voedselrijk water met watervegetatie en begroeide (kruidenrijke) oevers. Ook een goed ontwikkelde struikvegetatie in de buurt behoort tot één van de biotoopvereisten. Alle oevers in het plangebied worden jaarlijks geschoond waardoor rijk begroeide oevers ontbreken. Op basis van de habitateisen van waterspitsmuis en terreinkenmerken in het plangebied kan geconcludeerd worden dat potentieel leefgebied van waterspitsmuis ontbreekt in het plangebied. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde voor waterspitsmuis.

Steenmarter

Gedurende het veldbezoek zijn geen exemplaren van steenmarter aangetroffen. In de omgeving van het plangebied zijn wel waarnemingen van de soort bekend (NDFF 2019). In de nabijheid van het plangebied is bebouwing aanwezig met potentie als verblijfplaats voor steenmarter (o.a. boerderijen en woningen). Omdat er geen bebouwing gesloopt of andere potentiële verblijfplaatsen verdwijnen, is aantasting van verblijfplaatsen van steenmarter uitgesloten. Naar verwachting vormen delen van het plangebied, met name de oeverzones, geschikt foerageergebied voor steenmarter. Er zijn in de omgeving echter ruim voldoende alternatieve geschikte foerageergebieden voor steenmarter aanwezig in de vorm van oeverzones, akkers en groenstructuren. Effecten op foerageergebied van steenmarter leiden niet tot het verlaten van verblijfplaatsen. Vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn niet aan de orde voor steenmarter.

Otter

Gedurende het veldbezoek zijn geen exemplaren van otter aangetroffen. Ook zijn er geen sporen (spraints) aangetroffen. Uitsluitend in de Harlingervaart ten noorden van het plangebied zijn wel waarnemingen van de soort bekend (NDFF 2019). Otter komt voor in schoon en zoet water, waar voldoende voedsel, dekking en rust is. Alle oevers in het plangebied worden jaarlijks geschoond waardoor rijk begroeide oevers ontbreken. Op basis van de habitateisen van otter en terreinkenmerken in het plangebied kan geconcludeerd worden dat potentieel leefgebied van otter ontbreekt in het plangebied. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde voor otter.

Overige zoogdieren

Voortplanting en vaste verblijfplaatsen van overige zoogdieren die zijn opgenomen op de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn (o.a. bever) en nationaal beschermde soorten zonder provinciale vrijstelling (o.a. eekhoorn, das en boommarter) worden op basis van het veldonderzoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens (NDFF 2019) uitgesloten. Vervolgstappen zijn niet aan de orde voor deze soorten.

Gedurende het veldonderzoek zijn algemene soorten zoals veldmuis, rosse woelmuis, ree, haas, konijn, egel, mol en kleine marterachtigen aangetroffen of te verwachten. Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren en verblijfplaatsen van deze zoogdieren worden geschaad. In voorliggende situatie geldt in de provincie Fryslân vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen niet aan de orde is voor deze zoogdieren.

4.3 Broedvogels

Bij broedvogels wordt onderscheid gemaakt in twee categorieën met een verschillend beschermingsregiem (zie kader 3).

Kader 3 Vogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de ooievaar, boomvalk, buizerd, havik, ransuil, roek, wespandief, zwarte wouw, slechtvalk, sperwer, steenuil, kerkuil, oehoe, gierzwaluw, grote gele kwikstaart en huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaar wegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Broedvogels met alleen tijdens broedseizoen beschermde nesten

Het betreft alle (overige) inheemse broedvogels. Deze soorten zijn gedurende het broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden op een dusdanige wijze dat het broedsucces in gevaar komt (wezenlijke verstoring dient voorkomen te worden).

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Op basis van het uitgevoerde veldbezoek en bekende verspreidingsgegevens worden geen jaarrond beschermde nesten van broedvogels (zie kader 3) verwacht. Het nemen van vervolgstappen is niet aan de orde voor broedvogels met jaarrond beschermde nesten.

Broedvogels met alleen tijdens broedseizoen beschermde nesten

Vanwege het open grasland karakter is broedbiotoop aanwezig voor met name weidevogelsoorten en in mindere mate akkervogelsoorten zoals bijvoorbeeld kievit, tureluur, grutto, wulp, scholekster, gele kwikstaart, graspieper en veldleeuwerik. Door de aanwezigheid van sloten en greppels zijn wadvogels zoals wilde eend, knobbelzwaan, waterhoen en meerkoet te verwachten.

Alle broedvogels zijn gedurende het broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden op een dusdanige wijze dat het broedsucces in gevaar komt. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. Wilde eend broedt echter vroeger; soms al eind februari.

4.4 Amfibieën

Voortplanting en overwintering van amfibieën die zijn opgenomen op de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde soorten zonder provinciale vrijstelling worden op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens (NDFF 2019) uitgesloten. Vervolgstappen zijn niet aan de orde voor deze soorten.

Wel is voortplanting en overwintering van algemene soorten amfibieën zoals kleine watersalamander, gewone pad en bastaardkikker te verwachten. Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren van deze amfibieën worden geschaad. In voorliggende situatie geldt in de provincie Fryslân vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze amfibieën niet aan de orde is.

4.5 Overige soortgroepen

Op basis van de terreinkenmerken, habitateisen en bekende verspreidingsgegevens (NDFF 2019) kunnen in het plangebied vaste verblijfplaatsen van overige beschermde soortgroepen (reptielen, vissen, ongewervelden en weekdieren) uit de Wet natuurbescherming worden uitgesloten. Vervolgstappen voor overige soortgroepen zijn niet aan de orde.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv i.s.m. Sovon en Ecospace (2014). Vogels langs de randen van het wad. Verkenning van knelpunten en kansen op broedlocaties en hoogwatervluchtplaatsen Concept –januari 2014-02-26.

Hulskotte, J.H.J., & Verbeek, R.P. (2009). Emissiemodel Mobiele Machines gebaseerd op machineverkoop in combinatie met brandstof Afzet (EMMA). TNO Bouw en Ondergrond, 034.84249. November 2009.

Kaajan, M.M. (2018) 107. Bescherming van Natura 2000-gebieden via het bestemmingsplan. Tijdschrift Natuurbeschermingsrecht Nummer 5-6, augustus 2018. SDU. Den Haag.

Krijgsveld, Karen & R. Smits, Ralph & van der Winden, Jan. (2008). Verstoringsevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie.

Provincie Fryslân (2014). Verordening Romte Fryslân.

RVO (2016) Natura 2000-beheerplan Waddenzee. Periode 2016 – 2022. Juli 2016.

Sovon (2009a). Wiersma, Popko: Hoogwatervluchtplaatsen op de kaart van het waddengebied (deel 1): kleine eilanden, platen en vastelandskust van NoordHolland en Friesland. Sovon-informatierapport 2009.

Sovon (2009b). Wiersma, Popko: Hoogwatervluchtplaatsen op de kaart van het waddengebied (deel 2): kleine eilanden, platen en vastelandskust van Groningen. Sovon-informatierapport 2009.

Staatsblad van het koninkrijk der Nederlanden (2016). Jaargang 2016, Nr. 34. Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming).

Staatscourant (2018). Ontwerpwijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden vanwege aanwezige waarden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Internet

Habitattypenkaart en AERIUS versie 2019 (<https://calculator.aerius.nl/calculator/?locale=nl#>).

NDFF (<https://ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal>). Geraadpleegd in mei 2019.

Provincie Fryslân (2019). <https://fryslan.maps.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=422666a99ef24cd98120a55a3cd6060b>.

Sovon (www.sovon.nl).

Bijlagen

Bijlage 1

Inrichtingskaarten

1. Perceel 1
2. Perceel 2
3. Perceel 3
4. Perceel 4

Bijlage 2

Instandhoudingsdoelen Waddenzee

Legenda: SVI landelijk: Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig);
= Behoudsdoelstelling; > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling; =<) Ontwerpaanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering.

De Waddenzee		SVI Landelijk	Oppervlak/ Leefgebied	Kwaliteit/ Leefgebied
Habitattypen				
H1110A	Permanent overstroomde zandbanken (getijden-gebied)	-	=	>
H1130	Estuaria	--	=	>
H1140A	Slik- en zandplaten (getijdengebied)	-	=	>
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	=	=
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	=	=
H1320	Slijkgrasvelden	--	=	=
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	=	>
H1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	-	=	=
H2110	Embryonale duinen	+	=	=
H2120	Witte duinen	-	=	=
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	--	=	=
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	--	=	>
H2160	Duindoornstruweel	+	=	=
H2170	Kruipwilgstruwelen	-	=	=
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	=	=
Habitatsoorten				
H1014	Nauwe korfslak	-	=	=
H1095	Zeeprik	-	=	=
H1099	Rivierprik	-	=	=
H1103	Fint	--	=	=
H1340	Noordse woelmuis	--	=	=
H1351	Bruinvis	-	=	=
H1364	Grijze zeehond	-	=	=
H1365	Gewone zeehond	-	=	=
H1903	Groenkolorchis	--	=	=
Broedvogelsoorten				
A034	Lepelaar	+	=	=
A063	Eider	--	=	>
A081	Bruine kiekendief	+	=	=
A082	Blauwe kiekendief	--	=	=
A132	Kluut	-	=	>
A137	Bontbekplevier	-	=	=
A138	Strandplevier	--	>	>
A183	Kleine mantelmeeuw	+	=	=

A191	Grote stern	--	=	=
A193	Visdief	-	=	=
A194	Noordse stern	+	=	=
A195	Dwergstern	--	>	>
A222	Velduil	--	=	=
Niet broedvogelsoorten				
A005	Fuut	-	=	=
A017	Aalscholver	+	=	=
A034	Lepelaar	+	=	=
A037	Kleine zwaan	-	=	=
A039	Toendrarietgans	+	=	=
A043	Grauwe gans	+	=	=
A045	Brandgans	+	=	=
A046	Rotgans	-	=	=
A048	Bergeend	+	=	=
A050	Smient	+	=	=
A051	Krakeend	+	=	=
A052	Wintertaling	-	=	=
A053	Wilde eend	+	=	=
A054	Pijlstaart	-	=	=
A056	Slobeend	+	=	=
A062	Toppereend	--	=	>
A063	Eider	--	=	>
A067	Brilduiker	+	=	=
A069	Middelste zaagbek	+	=	=
A070	Grote zaagbek	--	=	=
A103	Slechtvalk	+	=	=
A130	Scholekster	--	=	>
A132	Kluut	-	=	=
A137	Bontbekplevier	+	=	=
A140	Goudplevier	--	=	=
A141	Zilverplevier	+	=	=
A142	Kievit	-	=	=
A143	Kanoet	-	=	>
A144	Drieteenstrandloper	-	=	=
A147	Krombekstrandloper	+	=	=
A149	Bonte strandloper	+	=	=
A156	Grutto	--	=	=
A157	Rosse grutto	+	=	=
A160	Wulp	+	=	=
A161	Zwarte ruiter	+	=	=
A162	Tureluur	-	=	=
A164	Groenpootruiter	+	=	=
A169	Steenloper	--	=	>
A197	Zwarte stern	--	=	=

Bijlage 3

Uitgangspunten AERIUS

AERIUS berekent emissies onder andere op basis van brandstofverbruik per stage klasse. Deze gestandaardiseerde klassen zijn afhankelijk van het bouwjaar, vermogen en belasting van het mobiele werktuig en zijn overgenomen uit het Emissiemodel Mobiele Machines (Hulskotte & Verbeek 2009). Op basis van ervaringscijfers van eerdere natuurontwikkelingsprojecten is aangegeven welke typen machines worden ingezet en met welke inzetduur. Voor de emissiefactor is - gezien de gemiddelde levensduur van de in te zetten machines - het gemiddelde van STAGES IIIb (bouwjaar 2006 t/m 2013) genomen. Het vermogen (kW) en de belasting (% vermogen) is op basis van vergelijkbare machines overgenomen uit het Emissiemodel Mobiele Machines (TNO 2009). De emissieberekening is vervolgens op basis van het vermogen, de belasting, het aantal draaiuren en de emissiefactor uitgevoerd (zie tabel B3.1). Daarbij geldt verder als uitgangspunt:

- Er wordt 100.000 M³ grond verzet
- Een graafmachine verzet 800 m³ per dag bij grondverzet.
- De inhoud van de dumper is 10 m³ en de gemiddelde snelheid is 10 km/h.
- Alle machines zijn als Stage III voertuigen gemodelleerd, wat overeenkomt met een bouwjaar tussen grofweg 2006 en 2013.

Tabel B3.1 Gehanteerde uitgangspunten in de AERIUS berekening.

	G	B	W	EF	Omreken factor	
Machine	Uitvoeringsduur (uren)	Inzet (%)	Vermogen (kW)	Emissie	(gr->kg)	Emissie (kg NOx/jr)
Graafmachine (vergraven klei)	992	0,6	100	3,3	0,001	196,42
Dumper (vervoeren klei)	1200	0,5	75	3,3	0,001	148,5
Totaal:						344,92

De totale emissie is conform de invoerinstructies in de categorie mobiele werktuigen als vlakbron op de locatie van de werkzaamheden ingetekend met een uitstoothoogte van vier meter en een spreiding van twee meter bij reguliere mobiele werktuigen (BIJ12 2018).

De AERIUS-berekening is gezien het verwachte uitvoeringsmoment voor het rekenjaar 2019 uitgevoerd. De berekening is uitgevoerd met de nieuwe release van AERIUS (AERIUS 2019) zoals beschikbaar is gekomen op 16 september 2019.